

Kazak Yırları / Kazak Sarkılan

Kazak-kazak değende,
Biz özimiz anavı,
Şontık kıyım
Ons kazak tuvılmız.
Kazak körsek atarmız,
Karsı aldmda ya tarmız,
Kazaklıkta mingen arık at,
Baylardın semizine matarmız
Kazaklıkta kıygen sür sepken,
Baylardın şugasma matarmız.
Kazak erler köp yatsa,
Altın-kümis tabarma,
Kazak erler kakırmay,
Kanlı köbik tükirmey,
Ölen tösep et yemey,
Ölimşi yaman iske uşıramay,
Künün-tünün bir etpey,
Kürildegen mafüayga,
Kürektey buzlar katırmay,
Ataydın belin büktirmey,
Anaydın közlerinnen
Kanlı yaslar töktirmey,
Eptege aguv salıp kustırmay,
Karındaştı kaygı mman katırmay,
Algmşak anav erüvdin
Eki betin soldırmay.
Barıp aydap kaytpaga ,
Tegin olca mal barma.

KAZAKLIKTA ÖLİP KALGAN YİĞİTTİN YIRI

Köterilşi, kök bulıt,
Kün yangın köreyim,
Köterilip yuvırtaşı kök dönen.
El karasm köreyim. Sol
köringen el meken
Kaymıldaskan mal meken,
Sol köringen el bolsa,
Kıymıldaskan mal bolsa,
Sol ellerdin işinde,
Kıyuvlu balak kıygas kas,
Bizim erüv bar meken.

*Kazak-kazak denince,
İşte bu bizim özümüz,
Kısa kıyımli
Rus Kazak değiliz.
Kazak görsek tanırız,
Karşısında yatarız,
Kazaklıkta binilen arık ah,
Beylerin şişmanına denk tutarız,
Kazaklıkta kıyilen boz kumaşı
Beylerin çuhasına denk tutarız.
Kazak erler devamlı yatsa
Altın-gümüş bulur mu,
Kazak erler öksürmeden,
Kanlı köpük tükürmeden,
Şiir düzüp et yemeden
Ölümcül kötü işe rastlamadan,
Gündüzünü gecesini bir etmeden,
Ağrıyan başına,
Kürek gibi buzlar dondurmadan,
Atacağının belini büktürmeden,
Anacığının gözlerinden,
Kanlı yaşlar döktürmeden,
Ablana zehir verip kusturmadan,
Kardaşını kaygı ile katılmadan,
Algmşak şu güzelin
İki yanağını soldurmadan,
Varıp getirmek için
Parasız mal var mil*

KAZAKLIKTA ÖLÜP KALAN YİĞİDİN ŞARKISI

*Yükselsene, gök bulut,
Güneş ışığını göreyim,
Büyüyüpkoşsana gök beygir
El kar asını göreyim.
Şu görünen el mi ki
Kimıldeşan mal mı ki,
Şu görünen el ise,
Kimıldeşan mal ise,
Şu ellerin içinde,
Güzel sözlü, yay kaşlı,
Bizim güzel var mı ki*

Sol ellerdin işinde
Bizim erüv bar bolsa
Yarmgısı kaytar zamanda,
Şın ayaktı kolga alıp,
Şiy kıımızga bal salıp,
Vay kazağım,
Hoş keldin av dep tursa.
Kazaklar yatkan kaşkan tös,
Kar yatpasm, şan yatsın,
Bizden kalgan erüvler,
Uyklamasın, sak yatsın,
Oynamasm,külmesin,
Agatpasm, tüymesin,
Oynagan man külgennin
Berin birdey körmesin,
Oynagan man külgennin,
Berin birdey korseler,
Bir taban şufıkırında
Tek yatarman demesin.
Köpirden kazak şıktı-yığıldı,
Zöfigi bavlar uyzıldı,
Kavsırmalı kara sepken kan boldı,
Suvga yuvsam ketpeydi,
Künge yaysam keppeydi,
Kara köz erüv anda, men munda,
Yibergen salam yetpeydi.
Edilden atlar kelir ağılıp,
Ayağına altın nallar kagılıp,
Bıtır ketgen kazağım,
Bıyıl keler usaydı,
Betir atka tağılıp.
Bıtırğısı ketken kazağım,
Bıyılğısı kelmese,
Yarın keler usaydı,
Ak bugağın sağınıp.
Burganda şaşım benim bir koltık,
Burıp yastık etermen,
Omıravımda egiz ösken kos memey,
Süyrep tösek etermen,
Şaşalıkka yeter edi şaşımız,
Kutanday edi moynımız,
Bıtır ketken kazağım,
Bu yıl endi kelmese,
Ak bugağın sağınıp,
Bek kesildi moynımız,
Köterinki bolar sırtı onm
Efikev keler aldı omu,
Sazaganday salpı bolar beli onm,
Kutanday bolar moynı onın,
Ör koyannan etsiz bolar
Bası onm,
Ayvan sasıp, mis kokıp,
Bostannan salkm bolar koyını onıfi.

*Şu ellerin içinde
Bizim güzel var ise,
Gelecek günlerde
Porselen kadehi ele alıp,
Çiğ kıımızga bal katıp,
Hey kazağım,
Hoş geldin deyip dursa.
Kazakların yattığı karlı yamaç,
Kar yatmasın, toz yatsın,
Bizden kalan güzeller,
Uyuklamasın, sak yatsın,
Oynamasın, gülmesin,
Yanlış yapmasın, söz vermesin,
Oynadığı ile güldüğü
Her şeyi aynı görmesin,
Oynadığı ile güldüğü,
Her şeyi aynı görürlerse,
Bir çardak altında,
Yalnız yatarım demesin.
Köprüden kazak çıktı yıkıldı,
Üzengi bağları koptu,
Kavuşmalı kara cepken kan oldu,
Suyla yıkasam temizlenmez,
Güneşe yaysam kurumaz,
Kara gözlü güzel orda, ben burda
Gönderdiğim selam ulaşmaz.
İdil 'den atlar gelir akarak,
Ayağına altın nallar kakılarak,
Geçen yıl giden kazağım,
Bu yıl geleceğe benzer,
Batur ata takılıp.
Geçen yıl giden kazağım,
Bu yıl gelmezse,
Yarın geleceğe benzer,
Ak gerdanlısını özleyip.
Benim saçım burulunca bir koltuk,
Burup yastık ederim,
Göğsümde büyüyen ikiz memeciği,
Serip döşek ederim,
Püsküle yeter idi saçımız,
Leylek boynu gibiydi boynumuz,
Geçen yıl giden kazağım,
Bu yıl gelmezse,
Ak gerdanlısını özleyip
Boynumuz çok kötü tutuldu,
Yüksek olur sırtı onun,
Aşağı gelir başı onun,
Sazan gibi hareketsiz olur beli onun,
Leylek boynu gibi olur boynu onun,
Büyük tavşandan etsiz olur,
Başı onun,
Hayvan tökezler, misk kokar,
Bostandan serin olur koyunu onun.*

Karanogay variantı

Köterilişi, kök bulut,
Künnin közin köreyim,
Köterilip bek yuvırışı, kök dönen,
El karasın köreyim.
Kıykuvlaskan el meken,
Kıymıldaskan mal meken,
Kıykuvlaskan el di dep,
Kıymıldaskan mal di dep.
Ağaştan şıkkın
Saklavdı,
Ağalardın bir kutsız,
At aydagan yol di dep,
Algasap yaman şapkan ekenmiz,
Argımak degen berennin
Talday moynın katırtıp
Tangı uykısm kaldırtıp,
Argımakka ok tiydi,
Kıl maykannm tuvmnan,
Şabaganşı er kazakka ok tiydi,
Omırtkadm otız eki buvınnan.
Yanımnan yatsam men işpen,
Bu yavırdın yaman şalşık suvınnan,
Kögen közli kök şal at
Köpiriden taydı, yığıldı,
Altı kabat, ak şirgi,
At kötermes sal boldı,
Al deriye köylekler
Yer kötermes kan boldı.
Kökirekten süngi ötti,
Közden yaslar bek ketti,
Kabırğa yarıp, ok tiyse,
Kaldav bolar adanas.
Kökirek yarıp ok tiyse,
Medev bolar adanas,
Kökirekte şıgar-şıkpas yan bolsa
Kömmey ketpes adanas.
Adanastan nesi kem,
Kazan asıp ot yakkan,
Küzet şıgıp, at bakkan,
Kadirin bilgen yan yoldaş.
Et yesem de bal işsem,
Erikken kün kus süysem,
Eleslengen eki argımak men minsem,
El setine men konsam,
Kirtin buzıp, bu yavirden kazna alsam,
Kürtin buzıp yılki alsam,
Sol yılkıdı, argı avıldın boymda,
Kuvıp özim aydasam,
Kuvıp kelgen kuvğındı
Kuv arkalı, üyken toyda toylasam,

Karanogay varyantı

Yükselsene gök bulut,
Güneşin yüzünü göreyim,
Büyüyüp iyi koşsana, gök beygir,
El karasını göreyim.
Bağrısan el mi ki,
Kımuldaşan mal mı ki,
Bağrısan eldir deyip,
Kımuldaşan maldır deyip,
Ormandan çıkan,
Muhafızı,
Ağaların hayırsızı,
At sürülecek yoldur diye,
Atılıp boşuna koşmuşuz,
Argımak denen kahramanın
Dal gibi boynunu kırdırıp,
Sabah uykusunu terkettirip,
Argımağa ok saplandı,
Kıl maykanın arasından,
Hızlı koşan er kazağa ok saplandı,
Omurgasının otuz iki ekleminden.
Ölecek olsam da içmem,
Bu yağırın kötü birikmiş suyundan,
Kögen gözlü gök boz at,
Köprüden düştü, yıkıldı,
Altı defa, ak şirgi,
At götürmez sal oldu,
Allı mavili gömlekler
Yer götürmez kan oldu,
Göğüsten süngü geçti,
Gözden çok yaşlar aktı,
Kaburga yarıp, ok saplanınca,
Şaşırır arkadaş,
Göğüs yarıp ok saplanınca,
Ümitlenir arkadaş.
Göğüsten can çıkar çıkmaz,
Gömmeden gitmez arkadaş,
Arkadaştan nesi eksik,
Kazan asıp, ateş yakan,
Koruyup at bakan,
Kadir bilen can yoldaş.
Et yesem de bal içsem,
Can sıkılan günde kuş sevsem,
Güzel iki argımağa binsem,
El kenarına ben konsam,
Kilidini bozup, hazine alsam,
Ağılını kırıp yılki alsam,
Şu yılkıyı, ötedeki köyün boyunda,
Kovup, kendim sürsem,
Kovup getirilen sürüyü,
Kimsesi olmayan düğünde kutlasam,

Teniridin arıslam,
Alidey men oynasam,
Kökirekte ezirlegen
Soltan yandı değen kün,
Keskilesken
Üyken yavda kaynasam,
Elimdi başka iyirsem,
Betirler men bas kosıp,
Olca ülesip
Oltırsam,
Sol olcadı el işinde,
Al ennik,
Eki erüvge men bersem,
Ondı, soldı men süysem,
Ofi tizine basım salıp uyklasam,
Ökinmes edim, öldim dep,
Amanatka bergen bir yandı,
Kayda süyse, anda alsın.

Balpan, balpafı kim baspas,
Baspaga baltır şımadas,
Betirmen dep kim aytpas,
Argı avıldın boyında,
Avır esker kelgende
Barmaga namart yürek şıdamas,
Şeşenmen dep kim aytpas,
Şeşenlere yolıgısıp,
Şeşenlerge yumak aytkanda
Olardın bir yumağın şeşe almaş,
Erüvmen dep kim aytpas,
Erüvlerdi körgende -
Betke bağıp turalmas.
Sav mal alsan, biyedi al,
Ak sekerdey, borap yavğan köksil kar,
Birden yavmay, suv almaş,
Yekpege alsan, tüye al,
Kırk artıvdı, kırkıp keşsen, munaymas,
Hatın alsan, köpti ber de,
Erüvdi al,
Kökirekte ezizlegen soltan yan,
Dunıyadan otken kün
Balalı kazlay maypafilap,
Yılay kalsa kim almaş.

Boray-boray kar yavsa,
Nuvga boran bolarma,
Erlerdin azuv
Tisi sırt şmsa,
Kızıl şımnan kuygan man
Tis bolarma,
Amanlıkta savlıkta,
Tenim dosım değenler,

*Tanrının arslanı,
Ali gibi oynasam,
Gönülde tutulan
Önemli bir günde
Savaşılan
Büyük savaşta coşsam,
Elimi başıma toplasam,
Baturlarla bir olup,
Ganimet üleşip,
Otursam,
Bu ganimeti el içinde
Al yüzlü,
İki güzele versem,
Sağlı sollu ben sevsem,
Sağ dizine başımı koyup uyusam,
Üzülmezdim, öleceğim diye,
Emanet verdiği bir canı Nerede
isterse, orada alsın.*

*Yavaş yavaş kim basmaz,
Basmaya bacak dayanmaz,
Baturum diye kim söylemez,
Öteki köyün boyunda,
Çok asker gelince,
Varmaya namert yürek dayanmaz,
Hatibim diye kim söylemez,
Hatiplere rastlayınca,
Hatipler bilmece söyleyince,
Onların bir bilmecesini anlayamaz.
Güzelim diye kim söylemez,
Güzelleri görünce,
Yüze bakıp duramaz.
İyi mal alırsan, kırsığı al,
Ak şeker gibi, uçarak yağın kar,
Birden yağmadan, su olmaz,
İş yaptırmak için alırsan, deve al,
Çok fazla yüklesen bunalmaz.
Hatun alırsan, çok ver de
Güzelini al.
Gönülünden hürmeti olan sultan can,
Dünyadan göçtüğü gün.
Balalı kaz gibi gezip,
Ağlayarak kalsa, kim almaz.*

*Döne döne kar yağsa,
Ormana boran olur mu,
Erlerin azı
Dişi sırt diye kırılma,
Kızıl kandan aynı,
Diş olur mu,
İyilikte, sağlıkta
Arkadaşım, dostum diyenler,*

Erden devlet tayganda,
Kmgır kırdan karasa,
Erlerge sorman
Kıyın isler bolarma.

Erden devlet gidince,
Yan gözle baksa,
Erlere bundan
Zor iş olur mu.

ASKARTAV / ASKARDAĞ

Askar, askar, askar tav,
Askar tav, sende bir min bar,
Basma balpan torgay
Şırıldasıp yete almaş,
Bavırifinan karsak-küzen,
Ağım kazıp öte almaş.
Ata, ana, sende bir min bar,
Altı uvıldı tefi körmes,
Algınşak, sende bir min bar,
Altı ay tüzde yürsem yoklamas,
Argımak, sende bir min bar
Kassam yavdan kutkarmas,
Ak kübe, sende bir min bar,
Ecel kelse toktatpas.
Kara yer, sende bir min
, Katı uyklagan kazaktı,
Akırın şaykap uyatpas.

Askar, Askar, Askar dağ
Askar dağ, sende bir kusur var.
Başına serçe palazı
Ötüşerek ulaşamaz.
Bağrından tilki-kokarca
Avını gömüp geçemez.
Ata, ana sende bir kusur var,
Altı oğulu denk görmezsin
Algınşak sende bir kusur var,
Altı ay sahrada yürüsem aramazsın,
Argımak, sende bir kusur var,
Düşmandan kaçsam kurtaramazsın,
Ak zırh, sende bir kusur var,
Ecel gelse durduramazsın.
Kara yer, sende bir kusur var,
Derin uyuyan kazağı,
Yavaşça sallanıp uyutamazsm. .

Askar, askar, askar tav,
Askar tav, sağa kmmasam,
Bavırifinan baspa yollar salmasam,
Ata-ana, sağa kmmasam,
Altı ay tüzde yürmesem,
Algınşak, sağa kmmasam,
Arkafinan altı kazı almasam,
Argımak, sağa kmmasam,
Arkandı şiyilem yavır etpesem,
Ak kübe, sağa kmmasam,
Seninn kimik berendi,
Aygızda, tot kırkırtırıp koymasam.
Kara yer, sağa kmmasam,
Yazlıktın kara burnı man.
Arkana sürüp, saban salmasam.

Askar, Askar, Askar dağ
Askar dağ, sana heveslenmesem,
Bağrından gelip geçmesem,
Ata-ana seni özlemesem,
Altı ay sahrada yürümesem,
Algınşak, seni istemesem,
Arkandan altı kazı almasam,
Argımak, sana heveslenmesem,
Arkam, iyileşmeyecekyara etmesem,
Ak zırh, seni giymesem,
Senin gibi en iyi çeliği,
Bir kenarda, paslandırıp koymasam.
Kara yer seni sevmesem,
Yazlığın kara burnuyla,
Sürüp, saban salmasam.

Askar, askar, askar tav,
Askar tav, sermen nesin köreyim,
Basma balapan torgay,
Şırıldap yetken sofi,
Bavırifinan karsak-küzen,
Ağm kazıp otken sofi,
Ata-ana, sermen nesin köreyim,
Altı uvıldıfi biri yaman, biri
Yahşi bolgan son.
Algınşak, sennen nesin köreyim.
Altı ay tüzde yürgen son,

Askar, Askar, Askar dağ
Askar dağ, senden ne isteyeyim,
Başına serçe palazı,
Ötüşüp ulaştıktan sonra
Bağrından tilki-kokarca
Avını gömüp geçtikten sonra
Ata-ana, senden ne isteyeyim,
Altı oğulun biri kötü, biri
İyi olduktan sonra.
Algınşak senden ne isteyeyim.
Altı ay sahrada yürüdükten sonra,

Argımak, sennen nesin köreyim,
Yamanlar yaydak mingen sofi,
Ak kübe, sennen nesin köreyim,
Alladan ecel oğı kelgen sofi,
Kara yer, sennen nesin köreyim,
Kuday yumart özime
Tetli uykısm Bergen son.

Askar, askar, askar tav,
Askar tav, senin bir ölmey,
Eki ölgenin tuvilma,
Basma balapan torgay
Şırıldasıp yetkeni,
Bavırınnan karsak kuzen
Agm kazıp ötkeni.
Argımak, senin bir ölmey,
Eki ölgenin tuvilma,
Alasaga yol berip,
Tarbayıp ulı yolda kalganm,
Atadın, ulı er yiğit,
Senin, bir ölmey eki ölgenin tuvilma.

Kıymalı yüven kolga alıp,
El keşken kün berennin,
Yolma barıp, baylardan,
Bir tay tiley turganm.
Elpen-elpen yuvırgan
Ebelek uzm otka semirgen,
Efigilden savıp töste ozgan,
Eki salkın köşti ozgan.
Erlerdin tuvganmnan,
İygi dosı bolarma?
Öpeklese kegi yok,
Yüreğinde şeği yok,
Erlerdin tuvganmnan
İygi dosı bolarma?

Elpen-elpen yuvırgan,
Ebelek otlap semirgen,
Efigilden savıp töste ozgan
Eki salkın köşti ozgan,
Egerley tösi salmıgan,
Erler mingen Elşeft boz,
Efiküv bolar aldı onm
Aşık bolar artı oran,
Kıska bolar beli onm,
Üy koyannan erüv bolar
Bası onm
Kutannan uzm bolar
Moynı onm.

*Argımak, senden ne isteyeyim,
Kötüler eyersiz bindikten sonra,
Ak zırh, senden ne isteyeyim
Allah'tan ecel oku geldikten sonra,
Kara yer senden ne isteyeyim,
Tanrı cömert özüme,
Tatlı uykusunu Verdikten sonra.*

*Askar, Askar, Askar dağ
Askar dağ, bir ölmeden,
İki ölmüşün hiç olmaz mı,
Başına serçe palazının
Ötüşerek ulaştığı,
Bağrından tilki ile kokarcanın
Avını gömüp geçtiği, olmaz mı.
Argımak, senin bir ölmeden,
İki ölmüşün hiç olmaz mı,
Alaca ata yol verip,
Yüzüstü yolda bıraktığın,
Atanın oğlu er yiğit,
Senin bir ölmeden iki ölmüşün değil mi.*

*Keskin kılıcını ele alarak,
El geçtiği gün bereni takıp,
Yola varıp, beylerden
Bir tay dileyip durduğun gün.
Telaşlı telaşlı yaklaşan,
Ebelek otuna semiren,
Aşağıdan koşup, yamaçta geçen,
İki dargın göçü geçen,
Erlerin kardeşinden,
İyi dostu olur mu?
Öfkelense kini yok,
Yüreğinde şüphesi yok,
Erlerin kardeşinden,
İyi dostu olur mu?*

*Telaşlı telaşlı yaklaşmış,
Ebelek otlayarak semirmiş,
Aşağıdan koşup, yamaçta geçmiş,
İki dargın göçü geçmiş,
Eğerleyip, döşü salınmış.
Erlerin bindiği Elşen boz,
Alçak olur önü onun,
Açık olur ardı onun,
Kısa olur beli onun.
Tavşandan güzel olur,
Başı onun.
Balıkçıl kuşundan güzel olur
Boynu onun.*

Erler kuşkan erüvdin
Kubagay bolar burnı onun, ,
Kulan bolar şaşu onun,
Kalemnen kıygaş bolar kası onun,
Erler kuşarga kelgenin,
Bostannan suvık bolar,
Koynıonm.
Kara laşm ol ayvan,
Kanat tügi yulkmsa,
Evelgiley, bayagılay,
Katar buzıp, kuv tönterip tüsirse,
Karlı buzlu kün yavsa,
Kaltramas eken di,
Yılık ayvan balası,
Kayadan keşüv saramas,
Kası nardın bu tası.
Esirik, ayık kim bolmas,
Yaman, yahşi kim aytpas,
Esirik, ayık bolganda,
Yaman, yahşi aytkanda,
Kek saklamas ekendi,
Yahşi da ata balası.
Yelpen-yelpen yuvırgan
Yebelen uzın otka semirgen
Engilden savıp töste
Ozgan eki egerley,
Erlerdin yebeden iygi malı bolarma.
Başka kiysek, bas körki
Malga salsan, mal körki
Erlerdin tuvlıgadan,
İygi börki bolarma,
Tuvralaskan künlerde,
Duşpan közin kacıtkan.
Suv-suv öser, alay yannan suv öser,
Suv işinde koga mman tal öser,
Keneneyim değen yiğittin ızmnan,
İni uvılı kür öser.
Kuvanayım değen yiğittin ızmnan,
Kundızday eki argımak ten öser.
Maymak eldin malı öser.
Betir eldin danı öser,
Korkak eldin yanı öser
Avıldagı küymenlesken köp yaman,
Yiğitlerdin et yelkesin sol keser.

Şalkak bolmay, şan bolmas,
Şagala bolmay, biy bolmas,
Sağında şan şıgarmas er bolmas,
Şagalamay yüyrük atlar yuvırmas.
Şagalamay yüyrük atlar yuvırmas,
Kardan salgan kala bolsa buza almaş.
Yaz kününde kış bolmas,

*Erlerin kucakladığı sevgilinin
Güzel olur burnu,
Gür olur saçı onun,
Kalemnden ince olur kaşı onun,
Erler kucaklamaya gelir,
Serbestlikten soğuk olur,
Koynu onun.
Kara şahin o hayvan,
Kanat tüyü yolununca,
Yükselip, inerek,
Katar bozup, kuğu düşürse,
Karlı buzlu gün olursa,
Titremezmiş,
Atın yavrusu,
Kayadan geçmek istemez,
Devenin hası.
Sarhoş, ayık kim olmaz,
Kötü, iyi kim söylemez
Sarhoş, ayık olununca,
Kötü, iyi söyleyince,
Kin gütmezmiş
İyi atanın balası.
Rüzgâr gibi yaklaşmış,
Yebelen otuna semirmiş,
Aşağıdan koşup yamaçta,
İki eğerliyi geçen,
Erlerin silahtan iyi malı olur mu.
Başa giysek, baş güzelliği.,
Mala salsan, mal güzelliği,
Erlerin miğferden
İyibörkü olurmu?
Savaşılan günlerde,
Düşman gözünü korkutmuş,
Çabuk büyür, herkesten çabuk büyür,
Su içinde kamış ile söğüt büyür,
Güvenilen yiğidin arkasından,
İni oğulu kusursuz büyür.
Sevineyim diyen yiğidin arkasından,
Kunduz gibi iki Argımak denk büyür
Kötü elin malı büyür,
Batur elin ünü büyür,
Korkak elin camı büyür,
Köyde toplanan bütün kötü,
Yiğitlerin ensesini o keser.*

*Büyümeden, şan olmaz,
Çocuk olmadan, bey olunmaz
Çağında şan çıkarmaz er olmaz
Koşturmadan yüyrük atlar yaklaşmaz.
Koşturmadan yüyrük atlar yaklaşırsa
Kardan yapılmış kale olsa bozamaz.
Yaz gününde kış olmaz,*

Yalgız söylep baz bolmas,
Kartayganda yas bolmas,
Burındıksız asav tutturmas,
Burılmay erüv öptirmes,
Kıyın bolmay, tmiş bolmas,
Kıynalmay kazak erler mal tappas,
Tünegisi anavday,
Kıyın kelmey ayırılmas.

Kazak aytar Urganı tav.
Urganı, urganı, urganı tav
Urganı tavadan kaşkan şal koyan,
Taz tülkige yolıgar,
Taz tülki inge yolıgar,
Karagay basın kırk uşkan,
Tırımtay torga yolıgar,
Töredi yeğen ağalar, özinnen zorga yolıgar.
Betirler yavga yolıgar,
Şeşenler davga yolıgar,
Engilden şıkkın yılki şubırta,
Azavdağı aş kazakka yolıgar.
Engilden kulan şubırta
Egevlengen bolat okka yolıgar.
Terezeden mine-tüse karagan,
Desteler şaşın taragan,
Baydın kızı kara kız
Bir yamanga yolıgar.
Emenşer tübi sarı bal,
Erlerge işken künde as bolsın,
Anadan kayratsız tuvgan yamanlar,
Biy bolmay, han bolsa da tas bolsın,
Anadan betir tuvgan yalgız er,
Köp bolmasın tek bolsın
Köplerden onm nesi kem,
Şıyratılğan şey yibektey tüyülip.

Argımak arık boldı dep,
Ayvandı kunan tayga bermeniz,
Ata ulı yarlı boldı dep,
Onı da kem körmemz,
Yal kuyruk tez biter dep,
Yebeden aygır koymanız,
Yavga minmege at tuvmas,
Yarlılıkka sep ti dep,
Baydın kızın almanız,
Yarlılıkka sep ti dep,
Baydın kızın alsanız,
Arka avıldm üstünde,
Kala balık kün tuvsa
Al yalavlı süngü alıp,
Alla bizge berdi dep,

*Tek sözle atışma olmaz,
İhtiyarlayınca genç olunmaz,
Binilmemiş at kendini tutturmaz,
Tanımadan güzel öptürmez,
Zorluk olmadan, rahatlık olmaz
Eziyet çekmeden kazak erler mal bulmaz
Bunun için yerini yurdunu
Mecbur olmadan terketmez.*

*Kazak söyler, Urganı dağ,
Urganı, Urganı, Urganı dağ,
Urganı dağdan kaçan ihtiyar tavşan
Kel tilkiye rastlar,
Kel tilki inine rastlar.
Çam ormanı üstünde kırk kez uçan,
Atmaca serçeye rastlar,
Töreysi çiğneyen ağalar, özünden güçlüye rastlar.
Baturlar düşmana rastlar,
Hatipler tartışmaya rastlar,
Aşağıdan çıkan yılki dizilse,
Kederli aç kazağa rastlar,
Aşağıdan dizilerek kulan çıksa,
Eyelenen polat oka rastlar.
Şu pencereden eğilerek bakan,
Toplanmış saçını tarayan,
Beyin kızı kara kız
Bir kötüye rastlar.
Kovanın dibi san bal,
Erlere, içildiğinde aş olsun,
Anadan gayretsiz doğan kötüler,
Bey olmadan, han olursa da taş olsun,
Anadan batur doğan yalnız er,
Çok olmasın, tek olsun.
Çoklardan onun nesi eksik,
Sık dokunmuş süslü ipek gibi.*

*Argımak hasta oldu diye,
Hayvanı kunan taya vermeyiniz,
Ata oğlu fakir oldu deyip,
Onu da hor görmeyiniz,
Yelekuyruktezbiterdeye,
Oktan aygırı bırakmayınız,
Düşmana binmeye at doğmaz,
Fakirliğe yardım diye,
Zengin kızını almayınız,
Fakirliğe yardım diye,
Zengin kızını alırsanız,
Ötedeki köyün üstünde,
Kavgalı bir gün olsa
Al bayraklı süngü alıp,
Allah bize verdi deyip,*

Mıyıgm-murtın köptirip,
Ağalardın aldında,
Sol yamannm kızınnan,
Yavga şabar er tuvmas.
Yele-yele yuvırgan,
Argımak erüv attan er kalar,
İşpes, kiymes baylardan,
Yabılar da mal kalar,
Karasağay başı kara orman,
Kara ormandan ne fayda,
Kaskarıp bulan kaşpasa,
Argımak erüv attan ne fayda,
Kaskarıp kaşkan bulandı,
Kaytarıp koska yıkpasa.
Atadın ulı er yiğitten ne fayda,
Taygak keşüv, tar yolda,
Tartıp yolın almasa.
Ağaştan bulan kaşar yeteklep,
Artırman kazak kuvar argımagm yeteklep,
Bulan kuvgan kazakka
Alla berer kızıl altın eteklep,
Kızıl altın alla bergen kazakka,
Kimler bermes erüv kızın yeteklep.
Al böridin balası,
Altı bolar, bes bolar,
Avadanı bir bolar.
Avadanı yığılsa,
Erişi, er avılga kor bolar.

Menim kübem totıkça,
Karavsızdan köremen,
Etek tozbay, yen tozsa,
Yarlılıktan köremen,
Yagama duşpan koli tiygende,
Yalgızlıktan köremen,
Osal tuvgan ini-uvıl,
Embekti sonnan köremen.

Kızıl iyzen, ak yuvsan,
Baylardın malı otlamay yıyılmas,
Omırav yazıp, ok tiyse,
Kan burkırıp tıyılmas,
Seleser köylek kan bolsa,
Sığıp yuvar karımdas,
Basına bir kıyınlık is tuvsa,
Süeyv bolar adanas,
Adanastan nesi kem,
Kazaklıkta birge yürüen yan yoldaş.

*Herkesi toplayıp,
Ağaların önünde,
O kötünün kızından,
Düşmana karşı koyacak er doğmaz.
Yavaş yavaş yaklaşan,
Argımak güzel attan er kalır,
İçmez, giymez zenginlerden,
Giyilmeyecek mal kalır,
Karsağay başı kara orman
Kara ormandan ne fayda,
Ürkerek geyik kaçmasa,
Argımak güzel attan ne fayda
Ürkerek kaçan geyiği,
Çevirip yere yıkmasa,
Atanın oğlu, er yiğitten ne fayda,
Ayak kayan dar yolda,
Çekip yolunu almasa.
Ormandan geyik kaçar koşturarak,
Ardından kazak kovar argımağını koşturarak,
Geyik kovan kazağa
Allah etek etek kızıl altın verir,
Allah 'in kızıl altın verdiği kazağa,
Kimler vermez güzel kızını koşturarak.
Al kurdun balası,
Altı olur, beş olur,
Yaşadığı yer bir olur,
Yaşadığı yer yıkılsa,
Gerisi, her köye muhtaç olur.*

*Benim zırhum kararsa,
Bakımsızlıktan bilirim,
Etek eskimeden, yen eskise,
Fakirlikten bilirim,
Yakama düşman eli deyince,
Yalnızlıktan bilirim,
Zayıf doğan kardeş-oğuldan,
Ağır yükü bilirim.*

*Kızıl acı ot, ak ekşi ot,
Zenginlerin malı otlamadan toplanmaz,
Göğüs yarıp, ok saplansa,
Kanfışkırıp, durmaz,
Baştan başa gömlek kan olsa,
Sıkıp yıkar karındaş,
Başına bir zor iş gelse,
Destek olur can kardaş,
Can kardaştan nesi eksik,
Kazaklıkta beraber yürüen can arkadaş.*

SARIĞIZ / SARI KIZ

Koban mirzalarından birisi bir yiğittin nişanlısın* zorlap özine hatınlıkkka algan. Yiğit kazaklıkka şığıp ketken. Ol kızdı Sarigiz dep atap, yır şıganp kobızga salganlar.

Batuv gana salkın, suv tolkm,
Tolkınnan kalay saklangay,
Mal izlegen kazağım
Yavdan kalay saklangay.
Karagus miner terekke,
Kanatın yayıp erekke;
Yılki işinde boz biyedey Sarigiz,
Kaygı saldı yürekke.
Karagus, kayda barasın,
Kanatındı taldırıp?
Sarigiz, kayda barasın,
Kazağındı kaldırıp?
Ay karana, kün bulıt,
Aksa gana tüsse tabılmas;
Sarıgızdm ak betinde bir men bar,
Sabmlap yuvsan agarmas,
Terezeden boylap karasam,
Sarıgızdın başmağı tun, özi yok,
Eşikten sıgap karasam,
Sarıgızdın anası tun, özi yok.

Kuban mirzalarından birisi bir yiğidin nişanlısını zorlayarak kendine hanını olarak almış. Yiğit kazaklıkka çıkıp gitmiş. O kıza Sarigiz diye ad vererek, şarkı çıkarıp kopuzla söylemişler.

*Girmek için serin ve dalgalı
Dalgadan nasıl korunacak,
Mal arayan kazağım,
Düşmandan nasıl saklanacak.
Karagus konar ağaca,
Kanatını yayıp başkaca,
Yılki içinde boz kısrağ gibi Sarigiz,
Kaygı saldı yüreğe.
Karagus, neyere gidersin.
Kanatını süzüp?
Sarigiz, nereye gidersin,
Kazağımı bırakıp?
Ay karanlık, gün bulutlu,
Sadece para düşse bulunmaz;
Sarigiz'in ak betinde bir ben var,
Sabunlayıp yıkasan ağarmaz.
Pencereden yükselip baksam,
Sarigiz'm ayakkabısı durur, kendisi yok.,
Eşikten çıkıp baksam,
Sarigiz'm anası durur, kendisi yok.*

ALALAYYIRI / ALALAY ŞARKISI

Burnın kul yiğitler, erkinli kızlardı süyse de, alıp bolmaganlar. Olar aldı man kazaklıkka şığıp mal tavıp kelip, öz basların satıp almağa gerekli bolganlar. Sonday bir yiğit akında şıkkan yır kobızgasalmgan.

Eskiden, kul olan yiğitler, zengin kızları sevseler de alamazlarmış. Onların öncelikle kazaklıkka çıkıp mal kazanıp gelip, kendilerini hürriyete kavuşturmaları gerekliymiş. Bu durumda olan bir yiğit hakkında çıkan şarkı kopuzla söylenmiş:

Alalay könül yubatar,
Uzun yoldı kıskartar.
Mal dey yüre bas keter,
Mıradma kim yeter.

*Alalay gönül dinlendirir,
Uzun yolu kısaltır.
Baş mal diye yürüyüp gider,
Muradına kim yeter.*

Keş boldı közim körmeydi,
Keşikti yanım kelmeydi,
Keşikse yanım yolda di,
Tizgin uşı kolda di.

*Geç oldu gözüm görmez,
Gecikti canım gelmez,
Gecikse canım yoldadır,
Dizgin ucu eldedir.*

Ak basta kuvray tırakay,
Ak maral yüri yol tappay
Ap-akay betin sargaytıp,
Kazağım yüri mal tappay.

*Ak başta dağılmış saç,
Ak geyik yürür yol bulmadan,
Ap-ak betini sarartıp,
Kazağım yürür mal bulmadan.*

Akbaşta kuvray örmegey,
Ak kaptal kiydım yelbegey,
Yardı yardan ayırgan-
Miradma yetpegey.

Akbaşta kuvray, şalışık suv,
şalışık suvga betin yuv,
Mende kõnlin bar bolsa,
Tur, kaşayık belin buv.

*Ak başta saç örülmeyecek,
Ak kaftan giydım
üşütmeyecek, Yarı yardan
ayıran -Muradına yetmeyecek.*

*Ak başta saç, birikmiş su gibi,
Birikmiş suyla yüzünü yıka,
Bende gönlin var ise,
Kalk, kaçalım kararlılıkla.*

YELLİ KAYA / YELLİ KAYA

Burmğı sogıslar zamanında nogaylar Yelli kaya değen bir tav üstünde ok atıp, öz yerine duşpandı kirgizbegenler. Bir sogısta Yelli kaya basmnan kelgen kobız sesi duşpanlarga tınış bermegen. Duşpanlardan birevi kobızşığa karap: "Koy sol kabızmdı! Onsız da biz tüz yerde turıp, onmay yatırmız", dep akırgan. Sonnan son Yelli kaya yırı şıgarılıp kobızga salınan.

Önceki savaşlar zamanında Nogaylar Yelli kaya denen bir dağ üstünde ok atıp, kendi yerine düşmanı girdirmezlermiş. Bir savaşta yelli kaya başından gelen kopuz sesi düşmanlara rahat vermemiş. Düşmanlardan biri kopuzcuya doğru: "Koy o kopuzunu! O olmasa da biz kırdı yaşayıp, rahat edemiyoruz" diye bağırmış. Bundan sonra Yelli kaya şarkısı çıkarılıp, kopuzla çalınmış.

Yelli kaya şalkuv saz,
Yelde şıvak öterme?
Yer silkitip yav kelse,
Yerge şeşek biterme?

*Yelli kaya rüzgarda sallanan saz,
Yelde güneş geçer mi?
Yer titreterek düşman gelse,
Yerde çiçek biter mi?*

Yerdi yavm şılatar,
Yavdı betir tokta tar,
Yiğitler yavga saylanar,
Korkaklar üyde aylanar.

*Yeri yağmur ıslatır,
Düşmanı batur durdurur,
Yiğitler düşmana hazırlanır,
Korkaklar evde oyalanır.*

Haşin katı kaarlansa,
Avadan kazlar uşa almaş,
Betirler yavga saylansa,
Sıylı yanın ayamas.

*şahin çok kahırlanırsa,
Havadan kazlar uçamaz,
Baturlar düşmana hazırlanırsa,
Kıymetli canına acımaz.*

AKIYKATSAZI / HAKİKAT SAZI

(Bu kazaklıkta ölgen bir yiğitti kızganıp şıgarganyır)

(Bu şarkı, kazaklıkta ölen bir yiğidi kısıkanıp çıkarılmıştır.)

Aksamnan son kim tuvmas
Agargan sakal karalmas,
Bükireygen kurtka tüzelmes,
Köreyek körim yoyılmas.
Tavda bolat targıl tas,
Bek darılsafı şıgar yas,
Kıynalganda tabılğan,
Ayırmay seni adanas.
Adanasım öldi dep,
Say süyeği kandı dep,

*Akşamdan sonra gün doğmaz,
Ağaran sakal kararmaz,
Kamburlaşan ihtiyar, düzelmez,
Görülecek güzel saklanmaz.
Dağda polat çilli taş,
Çok danlırsan çıkar yaş,
Eziyet çekerken bulunmuş,
Ayırmaz seni arkadaş.
Arkadaşım öldü deyip,
Akrabaları nerede deyip,*

Kancığaga kanlı köylek baylanıp,
Kaytıp keldi kök döneni aylanıp.

Yelkemde benim yeti tas,
Yelkemdi kesip ketti kız kardaş,
Moynımda benim moyın tas,
Moynımdı kesip ketti adanas,
Adanastan kem tuvıl dep yılayman,
Kazaklıkta birge yürögen tefi yoldaş.

*Eğerin terkisine kanlı gömlek bağlanıp,
Geri geldi gök beygiri dolanıp.*

*Benim ensemdede yedi taş,
Ensemi kesip gitti kız kardaş,
Benim boynumda boyun taşı,
Boynumu kesip gitti arkadaş,
Arkadaştan kötü değil diye ağlarım,
Kazaklıkta beraber yürünen yoldaş.*

BOTAGÖZ / BOTAGÖZ

Botagöz erüv boz torgay,
Bozlay bozlay suv işer,
Botagöz onda, men munda
Mıymıldasıp kün keser.

Tas tasladım bulakka,
Tasım tüsti uzakka,
Botagözden ayrılıp,
Şıgıp kettim kazakka.

Buz üstinde buvak bar,
Buvaktı alar şuvak bar,
Munaynaşı, keltayder
Mun tarkatar bugak bar.

Bozalı şölmek moyın tar,
Bolcal kesken küyim bar,
Sol bolcalda kelmeseñi,
Şıgar-şıkpas yanım bar.

Yavırın yapkan yalkm şaş
Yayıp salsan batarma?
Botagözdi körögen keltaydar
Üyinde tınış yatarma?

*Güzel Botagöz., boz serçe,
Ağlaya ağlaya su içer,
Botagöz orda, ben burda
Mıyıldışarak gün geçer.*

*Taş taş attım pınara,
Taşım düştü uzağa,
Botagöz 'den ayrılıp,
Çıkıp gittim kazağa.*

*Buz üstünde kırağı var,
Kırağı alacak sıcak var,
Bunalmasana, oğulcuğum,
Sıkıntı dağıtacak serinlik var.*

*Bozalı çömlek boynu dar,
Vadesi gelen ömrü var,
O zamanda gelmezsen
Çıktı çıkacak canım var.*

*Sağırını örtmüş kızıl saç,
Yayıp salsan batar mı?
Botagöz 'ü gören oğulcuğum
Evinde rahat yatar mı?*